

Kraków, dnia 8.04.2014 r.

Prof. dr Władysław Zalewski

Katedra Konserwacji i Restauracji Malowideł Ściennych

Wydział Kons. i Rest. Dziel Sztuki

ASP w Krakowie

Ocena dorobku twórczego i artystycznego oraz recenzja pracy doktorskiej mgr Ignacego Jakubczyka pt. „Zjawiska i elementy występujące w konserwatorskich badaniach zabytkowych powierzchni architektonicznych jako kategorie źródła historycznego”.

Przedstawiona praca doktorska liczy 267 stron w tym 137 ilustracji, dzieli się na dwie zasadnicze części: I - Metodyka i materia eksploracji konserwatorskich wobec problemu źródła historycznego oraz praktyki badań nad przeszłością. Część II – Zjawiska występujące w praktyce zawodowej autora w ramach badań zabytkowych nawarstwień ściennych i ich interpretacji jako materiałów źródłowych. W I części autor przedstawia cel i zakres eksploracji zabytkowych powierzchni i występujące zjawiska materialne. Definicje źródła historycznego oraz specyfikę badań historycznych. W części II autor omawia opracowywane przez siebie zagadnienia z jakimi spotkał się w realizacjach badań jakie wykonał w swojej pracy zawodowej. Dotyczy to głównie czterech wnętrz zabytkowych znajdujących się na Wawelu w Katedrze i Bibliotece kapituły katedralnej.

Pan Ignacy Jakubczyk jest osobą dobrze mi znaną jako student naszego Wydziału, a następnie jako konserwator dzieł sztuki pracujący w zespole realizującym prace konserwatorskie z moim współudziałem w kaplicach Katedry Wawelskiej.

Ma on duże doświadczenie konserwatorskie jakie uzyskał biorąc udział w konserwacji szeregu ważnych i cennych zabytków pod kierownictwem znanych pedagogów naszej uczelni. Wymienić tu należy kościół parafialny w Olkuszu (prowadząca dr M. Kalicińska, kościół w Knurówie Wielkim (prow. dr G.Schulze-Głazik), Pałac Popielów w Krakowie (prow. Mgr G. Kostecki), Zamek w Niepołomicach (prow. Mgr M.Wawrzekiewicz, kościół w Kondratowie (prow. Prof. M. Stec), kościół Pijarów w Krakowie (prow. Dr M. Kalicińska), kaplica Świętokrzyska w Katedrze Wawelskiej (prow. prof. W. Zalewski), kościół parafialny w Brzozowie (prow. dr hab. A.Guzik), wnętrza pałacu Erazma Ciołka w Krakowie (prow. prof. M.Stec,

kaplica Mariacka w Katedrze Wawelskiej (prow. prof. W. Zalewski) oraz ambit Katedry Wawelskiej.

Autor recenzowanej pracy doktorskiej podjął taki temat ponieważ w latach 80-tych XX w. ukończył jeszcze przed dyplomem na naszej uczelni (dyplom w 1997 r. u prof. Jadwigi Wyszyńskiej) studia na Wydziale Humanistycznym Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Krakowie. Dzięki temu jego praca łączy w sobie obserwacje autora na temat który zawiera nieco inne spojrzenie na prace badawcze niż mają nasi absolwenci. W zawartych relacjach w swoim opracowaniu autor szczegółowo rozpatruje swoje prace badawcze i odkrywcze w szeregu obiektów. Są to cenne malowidła lub ich fragmenty, nieznane wcześniej, odsłonięte w kaplicach Katedry Wawelskiej. Dotyczy to odkrywania spod wielu warstw przemalowań bizantyńsko-ruskich w kaplicy Świętokrzyskiej, malowideł z okresu manieryzmu na sklepieniach kaplicy Mariackiej i glicach okiennych tej kaplicy, fragmentów malowideł bizantyńskich w ambicie i na ścianach tejże kaplicy, fundowanych przez króla Władysława Jagiełłę z okazji pochowania tam żony króla oraz fragmentów renesansowych dekoracji malarskich w dolnych partiach ścian kaplicy.

Kontynuacją tych prac były badania we wschodnim skrzydle ambitu Katedry Wawelskiej. Tam Pan Jakubczyk odkrył samodzielnie znaczną ilość nieznanych dotąd fragmentów malowideł za obrazami ołtarzowymi na wschodniej ścianie Katedry. Były to fragmenty malowideł z XIV oraz XV w. i stanowiące przed przebudową tej części katedry dekoracje malarskie na wschodniej ścianie zamykającej katedrę przed budową przylegającej do niej kaplicy Mariackiej.

Do wschodniej ściany Katedry przylega też kaplica bpa Piotra Tomickiego wzniesiona ok. 1530 r. przez Bartłomieja Berecciego. Od południa do właściwej kaplicy przylega mała zakrystia – skarbczyk. Kaplica ta była szczególnie wiele razy przebudowywana i jej badania wraz z zakrystią podjął Pan Ignacy jako szczególnie ważnej pozwalającej rozeznaczyć wszystkie fazy wiążące się z jej przebudową.

Następnie Ignacy Jakubczyk podjął prace w królewskiej Kaplicy Wazów. Ściany jej są w większości zasłonięte tablicami i ołtarzami. Była to więc jedyna okazja dostępu do wielu ścian. Poza konserwacją eksponowanych obecnie malowideł Pan Jakubczyk podjął szczegółowe badanie istniejących tam wcześniejszych dekoracji malarskich, a także elementów bu-

dowlanych jak i znajdujących się tam licznych graffiti wrytych na marmurowej okładzinie ścian pochodzących z XIX i XX wieku.

Tak więc i w miejscach nie posiadających bogatych dekoracji malarskich autor docieka na podstawie wszystkich zachowanych śladów interesującej go w szczególności historii przekształceń i śladów jakie wskazują na bogatą historię, która w szczególności towarzyszy tak ważnym obiektom jak kaplice katedry Wawelskiej. To świadczy o wielkim praktycznym zaangażowaniu autora badań wszystkimi zjawiskami obecnymi w eksponowanych jak i zasłoniętych częściach powierzchni architektonicznych.

Autor w II części swojej dysertacji doktorskiej szczegółowo omawia wymienione przeze mnie badania jakie stanowią główną praktykę zawodową autora prac. Najcenniejsze w pracy są te działania badawcze, które autor określa jako elementy o innym charakterze niż warstwy malarskie. Dzieli je na elementy techniczne związane z dekoracjami i takie, które nie są z nimi związane. Bierze tu pod uwagę wszystkie ślady aktywności człowieka wprowadzone intencjonalnie, inskrypcje, zespoły materialno-informacyjne i oczywiście wszystkie elementy pisemne o charakterze materiałów ikonograficznych. Bierze też pod uwagę ślady pozostawione bezwiednie, specyficzne rodzaje zniszczeń, a także przedmioty zagubione czy też zdeponowane przypadkowo. Wzięcie pod uwagę badacza nawarstwień ściennych tych wszystkich elementów stanowi najważniejszy element opracowania Pana Ignacego Jakubczyka. W wielu bowiem pracach badawczych są one całkowicie pomijane lub nie służą do wyciągania wniosków. Tą część pracy popartą przykładami w jego realizacjach autorskich uważam za najważniejszą i bardzo cenną część opracowania zilustrowaną w części II pracy przez relacje z prac wykonanych przez samego autora.

Praca Pana Ignacego Jakubczyka jest dość specyficzna jeżeli porównamy ją z tym co spotykam się na co dzień w naszej praktyce konserwatorskiej przeglądając sprawozdania z prac badawczych, które w malarstwie ściennym odgrywają podstawową rolę dającą to co najcenniejsze – odkrycie nowych nieznanych dekoracji malarskich i stanowią podstawę do podejmowania decyzji konserwatorskich. Dając odpowiedź na pytania co odkryto, ile i jakich warstw malowideł ściennych. W tej sytuacji najważniejszy jest nie tylko sposób przeprowadzenia prac odkrywkowych na ścianach i sklepieniach ale też sprawozdanie, które w formie rysunków orientacyjnych, fotografii oraz wniosków badacza stanowi o wartości i czytelności przeprowadzonych prac badawczych. One to stanowią o decyzjach polegających na wnio-

skach ekspozycyjnych oraz decyzji, która z odsłoniętych warstw zasługuje na szczególną uwagę pod względem datowania, jakości zachowania, wartości historycznej i związków z przebadanym wnętrzem zasługuje na działania konserwatorskie oraz interwencje estetyczne.

Tego oczekują od nas właściciele lokalów, władze konserwatorskie i grono znawców historii sztuki dla których informacje uzyskane podczas badań stanowią zawsze nowe źródło informacji nawet przy zabytkach uznanych już i publikowanych w wydawnictwach fachowych.

Jest to więc dla konserwatora dzieł sztuki najtrudniejsze zadanie jakie może spotkać w swojej działalności, specjalizujący się w malarstwie ściennym. Autor pracy doktorskiej jaką omawiamy na dzisiejszej obronie sięga do najważniejszych podstaw decydujących o powodzeniu tego rodzaju prac.

Omawia warsztat badawczy konserwatora podnosząc sprawy przygotowawcze, rozeznanie przesłanek o strukturze ścian, sporządzenie programu eksploatacji, wykonanie badań stratygraficznych, badania specjalistyczne oraz zilustrowanie wyników wraz z pisemną relacją, wnioskami i propozycjami postępowania z odkrytymi dekoracjami. Autor nie porusza spraw związanych ze sprawozdaniem badawczym, jego formą i treścią, która od wielu lat jest przedmiotem dyskusji w środowisku konserwatorskim. Bowiem jak zwracałem już kilkakrotnie uwagę, praca Pana Ignacego Jakubczyka ma zupełnie inny charakter. Ale na pewno powinien umieścić w bibliografii schematy dokumentacji, które szczegółowo rozpatrywały sprawy wyglądu i charakteru sprawozdań z prac badawczych. Mam tu na myśli opracowany w naszym Wydziale Schemat Dokumentacji Konserwatorskiej Zabytków Ruchomych pod kierownictwem dr Magdaleny Kalicińskiej w 1983 roku oraz projekt nowego schematu opracowanego przez prof. Bogumiłę Roubę w UMK w 1999 roku.

Uważam pracę doktorską Pana Ignacego Jakubczyka za cenny wkład w dziedzinę badań nawarstwień na architekturze zabytkowej zwłaszcza, że w ostatnich latach zapoznałem się ze sprawozdaniami z prac badawczych w Łazienkach Królewskich w Warszawie, które nie spełniają podstawowych warunków jakie stawiamy od lat wobec ich kształtu i wniosków.

Uważam, że Pan Ignacy Jakubczyk spełnia wszystkie warunki w sensie doświadczenia konserwatorskiego, osiągnięć zawodowych, dorobku konserwatorskiego oraz poziomu swojej pracy doktorskiej i zasługuje na nadanie tytułu doktora w dziedzinie sztuk plastycznych.

